

„Altante di rinascimento” Atlas Renesansu

PARSEC s. r. l. 1997

We współpracy z muzeami we Florencji, Rzymie, Wenecji, Sjenie, Arezzo, Watykanie, Parmie, Mediolanie, Urbino, Madrycie, Krakowie, Londynie, Paryżu, Nowym Jorku.

Język: włoski

System operacyjny i działanie

System operacyjny Windows 95, działa praktycznie bez kłopotów pod systemem Windows Vista (choć z kiepską rozdzielczością graficzną), nie działa w systemie Windows 10. Nie wymaga specjalnej instalacji. Startuje każdorazowo przez wywołania z CD „setup.exe”.

Katalog domyślny

Program na CD zawiera 483MB. Program bez dysku w napędzie nie działa – hasła (i operacje na nich) są odczytywane każdorazowo z CD. „Instalacja” zakłada ramkę, ale kopiuje na

twardy dysk jedynie ikonkę programu i linię ToolBooks. Zbiory alfanumeryczne są zapisane w postaci łatwej do skopiowania zawartości: oddzielnie jako teksty literackie (anto.tbk), życiorysy (bio.tbk), słownik (gloss.tbk).

Dźwięki (tak narracja jak muzyka) są zapisane w katalogu SUONI, z podkatalogami VOCI (poszczególne pozycje w narracji opisowej), INTRO (wstęp), MUSICA.

Główne treści (obrazy, opisy para-książkowe, mapy interaktywne) są, niestety, spakowane w zbiorach ToolBook (zoom.tbk 176 MB, temi.tbk.52 MB, cartine.tbk 34 MB) i są niedostępne poza programem.

Opis programu

Jest to niezwykle ciekawy, bogato ilustrowany a przy tym bardzo kompetentnie napisany przewodnik po historii, kulturze i sztuce Renesansu włoskiego. Przedstawiono bardzo szerokie konteksty, wzajemnie powiązane wywołaniami haseł na CD. Praca jest w pełni multimedialna – z narracją pisaną, mówioną, muzyką renesansową, obrazami, klikalnymi mapami, zdjęciami. Ta ogromna zawartość czyni nawigację dość trudną, ale zeszyt notatek własnych pozwala na tworzenie własnych konspektów.

Menu główne obejmuje 5 elementów:

- Antologię, która zawiera fragmenty najważniejszych dzieł literatury renesansowej i późnego średniowiecza, od „Boskiej Komedii” Dantego do „Księcia” Macchiavelliego i podręcznika dobrego wychowania Giovanniego Della Casa (1558 r.)
- Interaktywne notatki, do których można kopiować wybrane treści a następnie drukować całość,
- „Mapy” stanowią najciekawszy sposób organizacji materiału multimedialnego na płycie. „Mapy” zawierają: 1) miasta renesansu, 2) mapy tematyczne, 3) spisy haseł „dalla A alla Z” (te same mapy, z narracją, ale w układzie alfabetycznym)

Wśród map tematycznych znajdziemy, np. 1) mapę polityczną Europy z lat 1200-1300, 2) mapę Półwyspu Iberyjskiego w XII wieku, 3) mapę polityczną Europy Środkowej w 1300 roku (z zaznaczonym Królestwem Polski i Zakonem Krzyżackim) itd.

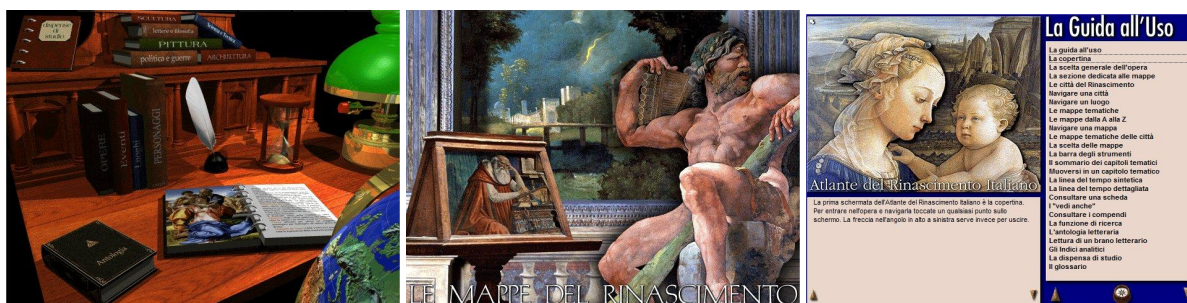
Nawigacja

Nawigacja jest opisana narracją czytaną we wstępie jak również w postaci tekstowej (zob. dalej). Pasek nawigacji („kompas”) oraz poszczególne działania (drukuj, kopiuje, skorowidz

itd.) jest widoczny z poziomu wszystkich menu szczegółowych. Poszczególne podtematy nawigacji są oddzielnymi zbiorami (typu *.wav) w katalogu suoni/ intro.

Nawigacja odpowiada kategoriom klasyfikacji:

- nawigacja w określonym miejscu,
- w określonym temacie w danym mieście,
- w rozdziale tematycznym,
- poprzez linię wydarzeń historycznych,
- „zobacz również” (ikona łańcuszka),
- poprzez antologię literatury,
- poprzez skorowidz tematyczny,
- poprzez słowniczek terminów
- poprzez „szukaj” (*Ricerca*)

Ryc.1. (a) Strona główna z „najeżdżalnym” menu: „antologia”, „mapy”, „rozdziały tematyczne”, „zagadnienia tematyczne”, wertowana książka opisów, zeszyt notatek własnych, i „exit”- czerwony przycisk na lampie; (b) „Mapy Renesansu” - strona nawigacji między tematami, działami, mapami: trzy różne obrazy „najeżdżalne” myszą (zob. tekst); (c) „help” (*Guida all'uso*) i winieta początkowa (*copertina*, czyli okładka); wyjście z tego ostatniego ekranu przez strzałkę z lewej strony.

Katalog *help/temi* zawiera jednozdaniowe wyjaśnienia, co należy zrobić, np. „CAP”: „dotknij jednego z wielkich okresów, na które jest podzielona historia, aby zobaczyć na kolejnej stronie spis rozdziałów do dalszego pogłębienia”.

Katalog „GUIDA” zawiera 27 zbiorów (format *flat ASCII*) z opisami 4-6 zdaniowymi, do czego służą określone pod-menu. I tak, np. GUIDA3 omawia nawigację ze strony głównej (ryc. 1a): wybrać można narzędzia nawigacji. Jest ich kilka: mały pokój pracy na ekranie został umeblowany różnymi obiektami, a każdy z nich odsyła do określonej funkcji tego multimedium.

– Globus odsyła do Map Renesansu (ryc. 1b); tu pojęcie „mapy” jest szersze niż mapy geograficznej – ma ogólne znaczenie nawigacji wśród różnorodnych treści tego CD-Rom.

Ryc.2. (a) „Rozdziały tematyczne” – sekwencyjny, niby-książkowy przewodnik po Renesansie: tekst na awersie, i odpowiednia ilustracja na „rewersie”. (b) Spis treści „Rozdziałów” ; (c) do tego samego zagadnienia (kopuła Brunelleschiego w katedrze we Florencji) można dotrzeć poprzez inne sposoby nawigacji: według nazwiska artysty, według dzieła, albo z planu miasta Florencji, w rozbiciu na XIV i XV wiek – pojawia się i opis drukowany i zdjęcie kopuły.

- Otwarty na biurku kołonoratnik odsyła do „Rozdziałów Tematycznych” (ryc. 2a), które syntetyzują historię Renesansu w najważniejszych dziedzinach. Mają one układ sekwencyjny, jak w tradycyjnej książce (267 stron tekstu na „awersie”, i tyleż samo ilustracji na „rewersie”). Wejście do tej książki z innych miejsc pracy odbywa się zawsze na właściwą stronę, bez konieczności wertowania /całości.

– Klepsydra otwiera „Linie czasu” – chronologię zdarzeń w różnych obszarach historii i kultury (ryc. 3b).

– Stosik książek na półce odsyła do „Sekcji tematycznych” – krótkich kompendiów zawierających fakty i obiekty sklasyfikowane według dyscyplin (ryc. 3a).

Ryc.3. (a) „Sekcje tematyczne” są innym, nie-sekwencyjnym lecz alfabetycznym sposobem nawigacji po „Renesansie”; podzielone one są w następujący sposób: „polityka i wojna”, „architektura”, „malarstwo”, „rzeźba”, „literatura i filozofia”, „nauka i technika” i wreszcie narzędzie wyszukiwania („ricerca”); pod literą „A” znajdujemy m.in. życiorysy 9 władców z dynastii Habsburgów („h” we włoskim jest bezdźwięczne). (b) Nawigacja poprzez skalę czasu („Linea di Tempo”): okienko na górnej skali pokazuje zakres czasowy, a na dolnej skali pokazane są przedziały panowania lokalnego (np. rodzin Scaligeri w Weronie, Malatesta w Rimini, Estensi w Ferrarze) lub bardziej globalnego - na południu Półwyspu (dynastii Andegaweńskiej i Aragońskiej). (c) Jeszcze innym sposobem nawigacji jest skorowidz („Indici”) i zawiera on: „autorów”, „zdarzenia”, „miejsca”. „dzieła”, „inne” i „ricerca”; poszukiwania dzieł pod literą „S” są żmudne, bo wiele dzieł dotyczy świętych (*San*, po włosku).

- Książki stojące na biurku „Dzieła”, „Miejsca”, „Zdarzenia”, „Osoby” (ryc. 1a) zawierają bogactwo odnośników, niezależnie w jakiej sekcji tematycznej znajduje się ich opis. Są w nich, w kolejność zakładek (ryc. 3c): „Autorzy”, „Zdarzenia” (*Eventi*), „Miejsca” (*Luoghi*), „Dzieła” (*Opere*), „Inne” (*Altro*) – a w tej hasła takie, jak „Podróż Mantegni”, „Sztuka gotycka”, „Joanna d’Arc” itd., oraz „Szukaj” (*Ricerca*), zob. ryc. 3c.

Ryc. 4. Mapy (tu mapa geograficzna) są wykorzystywane przy wielu narracjach: ta np. ilustruje historię odzyskiwania ziem na Półwyspie Iberyjskim przez władców katolickich w XII i XIII w. (zob. tekst tłumaczony w załączniku 2); (b) Nawigacja przez „mapy tematyczne” jest ułatwiona dzięki ich podziałowi na zagadnienia: historia, ekonomia, podróże, architektura, malarstwo, rzeźba; (c) mapy ułatwiają też śledzenie życiorysów artystów, co jest ilustracją współpracy (i konkurencji) między różnymi podmiotami politycznymi na Półwyspie Apenińskim w XV i XVI w.: tu są pokazane podróże malarza Mantegni.

- Zeszyt oparty na górnej lewej półce to notatki studenta, do których dodawane są wybrane przez czytelnika treści. Notatki te mają bardzo ciekawą strukturę: treści są dodawane na bieżąco (po każdym kliknięciu na ikonę „papierusa”) do notatek prowizorycznych, a dopiero wybrane z nich przenoszone do notatek definitywnych.

- „Antologia” zawiera teksty najważniejszych autorów Renesansu i Starożytności, na których wzorowała się literatura renesansowa (Cyceron, Wirgiliusz).

-- Aby wyjść z pracy, należy „nacisnąć” na czerwony wyłącznik lampy nad biurkiem.

„GUIDA4” opisuje nawigację w „Mapach Renesansu” (ryc. 1b): ekran jest podzielony na trzy reaktywne obszary, nazywane „mapami”, ale koncepcyjnie różne. Pulpit ze Św. Hieronimem otwiera spis alfabetyczny wszystkich map. Klikając „Burzę” Giorgiona, znajdującą się w tle, otwiera się spis map zorganizowany według tematów, jako „Historia”, „Ekonomia”, „Podróże”, „Malarstwo”, „Rzeźba”. Kliknięcie na „Polifema” Giulio Romana otwiera kasety miast Renesansu i dostęp do dzieł w miastach, w których to powstały (ryc. 1b).

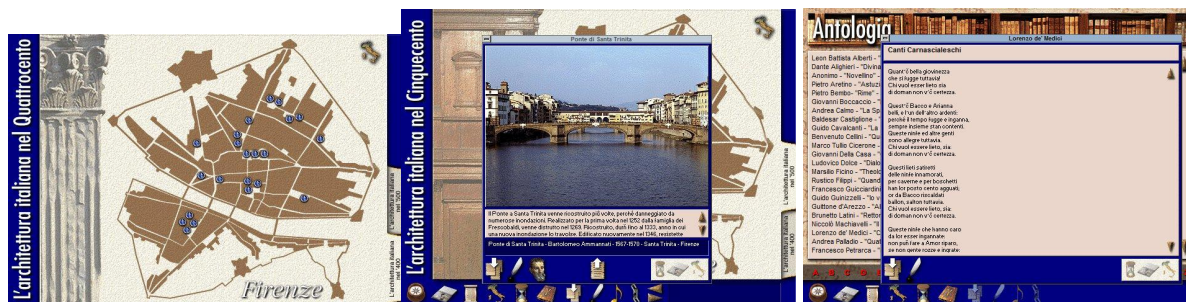
GUIDA6: „To jest mapa miast Renesansu. Na planie centrum miasta rozmieszczone są poszczególne obiekty. Aby obejrzeć określone zabytki, należy na nie kliknąć myszą”.

Kliknięcie na obrazek z podpisami powoduje powiększenie obrazka do pełnego ekranu. Zamknięcie obrazu umożliwia „koperta” w jego lewym górnym rogu. Nawigacja w spisach odbywa się poprzez najechanie myszą na strzałki lub za pomocą strzałek klawiatury komputera. Wyjście z danej tematyki odbywa się przez kliknięcie na „kompas” w lewym dolnym rogu. „Strzałka z kartką” otwiera opis dzieła, „portret” podaje biografię autora, „Gęsie pióro” wysyła opis na drukarkę.

W oknie „życiorysów” strzałka załamana („enter”) odsyła do „drukowanej”, czyli zorganizowanej strona-po-stronie monografii”. Narzędzie poszukiwania haseł („Ricerca”) – to zakładka na prawo w „Sezioni Tematiche”, ryc. 3c.

Multimedia

Różnorodne są tła muzyczne, wszystkie renesansowe, w wykonaniu na instrumentach z tej epoki (55 MB). Narracje zajmują 67 MB. Użyty format to „.wav”, odtwarzalny bez trudu.

Ryc.5. (a) Nawigacja poprzez plany miast (Wenecja, Ferrara, Florencja – w tej ostatniej z rozbięciem na XV i XVI wiek – inny margines z lewej strony przypomina, w którym wieku „nawigujemy”). (b) „Kliknięcie” na obiekt na planie miasta podaje zarówno opis obiektu jak jego obraz (tu zdjęcie mostu Św. Trójcy). (c) Antologia odwołuje się również do dzieł mniej znanych – tu „Pieśni karnawałowe” jednego z władców Florencji, Lorenza de’ Medici.

Program, mimo, że zajmuje niecałą pojemność CD, jest niezwykle bogaty w dokumentację wizualną: zdjęcia, mapy, schematy. Działo zawiera kilkadziesiąt obrazów malarstwa i rzeźby a akompaniament muzyczny jest różnorodny, ale zawsze z właściwej epoki. Antologia zawiera również fragmenty tekstów mniej znanych autorów, jak np. „Canti Carnascialeschi” (Pieśni karnawałowe) Lorenza de’ Medici: „Jak pięknaś jest młodości/ gdy szybko uciekasz! Kto chce zaznać szczęścia/ w jutrze nie ma pewności.” (ryc. 5c).

Ryc. 6. Trzy z kilkuset arcydzieł malarstwa Renesansu włoskiego na płycie CD: (a) Giotto z Bondone, *Oplakiwanie Chrystusa*, Kapela Scrovegni¹, Padwa, 1304-1306 r.: po raz pierwszy w malarstwie pojawiają się realistyczne wizerunki osób; mimo zachowania ikonowej jeszcze nieco kompozycji całości, obraz oddaje dramaturgię wydarzeń. „To *Oplakiwanie* wydaje się prawie, że prawie unieruchamiać dramaturgię akcji w zawieszeniu, pełnym głębokiego patosu: osoby są jakby zamknięte każda w swoim bólu, zbyt intensywnym, aby go wyrazić fizycznie”. (b) Beato Angelico, *Zwiastowanie*, Klasztor Św. Marka, Florencja, 1442 r. – Archanioł z tęczowymi skrzydłami. (c) Domenico Ghirlandaio, *Pokłon Pasterzy*, (1483-1486 r.). „Pokłon” Ghirlandaia, usytuowany w Św. Trójcy we Florencji, zawiera szereg interesujących elementów. Przede wszystkim tło, w stylu Perugina, stworzone zostało z elementów rzeczywistych: poznajemy ulice i place uczęszczane przez Ghirlandaia, i wnioskujemy o urbanistyce Florencji w XV w. Ponadto, rys typowo opisowy (*didaskalia*) malarza rozpuszcza się tu w kolorystyce intensywnej i wciągającej.” Powoli, symboliczny początkowo, poetycki w XV wieku, włoski Renesans ewoluje w kierunku niemieckiego i niderlandzkiego realizmu, o wiek późniejszego (Breugel, Cranach, Dürer etc.).

Zalety opracowania

Najważniejszą zaletą jest solidna ilość materiału faktograficznego, jak w rzetelnym podręczniku historii sztuki i ogromna ilość ilustracji, znacznie przekraczająca pojemność tradycyjnego drukowanego albumu sztuki (zob. np. ryc. 6). Materiał multimedialny jest wielokrotnie wzajemnie linkowany, a z kolei niby-książkowe „Rozdziały” pozwalają na systematyczne, strona po stronie poznanie różnorodnych zagadnień stanowiących panoramę Renesansu. Są wśród tych zagadnień odniesienia do tradycji starożytności, historii i polityki stulecie poprzedzających właściwy Renesans, innowacyjne ustroje polityczne tej epoki – księstwo i państwo, „Humanizm i Neo-platonizm”, nowa urbanistyka i architektura, rozwój burżuazji i zaczątki kapitalizmu, protestantyzm i kontrreformacja itd., zob. ryc. 2b.

Niezwykle bogate w treści, choć opisane zwięźle, są materiały „drukowane” – np. zakładka „Literatura i Filozofia” podaje krótkie informacje o około 300 osobach, od Arystotelesa do Tomasza More’a, i fragmenty dzieł (tych kilkanaście), zob. np. biografię Pico Della Mirandola i Thomasa More’a w załączniku.

Opracowanie umiejscawia włoski Renesans w całej mozaice kontekstów historycznych, politycznych, kulturowych ówczesnej Europy, wyjaśniając przyczyny zachodzących procesów, zob. np. krótki opis re-konkwisty Hiszpanii, poczynając od 1083 roku, zał. 1. Bezbłędnie jest również przedstawiona mapa z terytoriami Polski i Litwy w XIV wieku.

Wady

Trochę mało intuicyjne jest nawigacja przez „najeżdżanie” myszą na tematy podświetlające się dopiero w momencie najechania. A najtrudniejszy do znalezienia jest czerwony przycisk lampy, poprzez który wychodzimy z programu „Renesans”.

¹ Wejście do Kapeli wymaga wcześniejszej rezerwacji, z uwagi na unikalność fresków ilość zwiedzających jest ograniczona (służa wejściowa z klimatyzacją powietrza. Dziełem Giotto są też freski (ok. 1296 r.) w katedrze św. Franciszka w Asyżu, ale to miasto nie było w głównym strumieniu kultury Renesansu (uwagi GK).

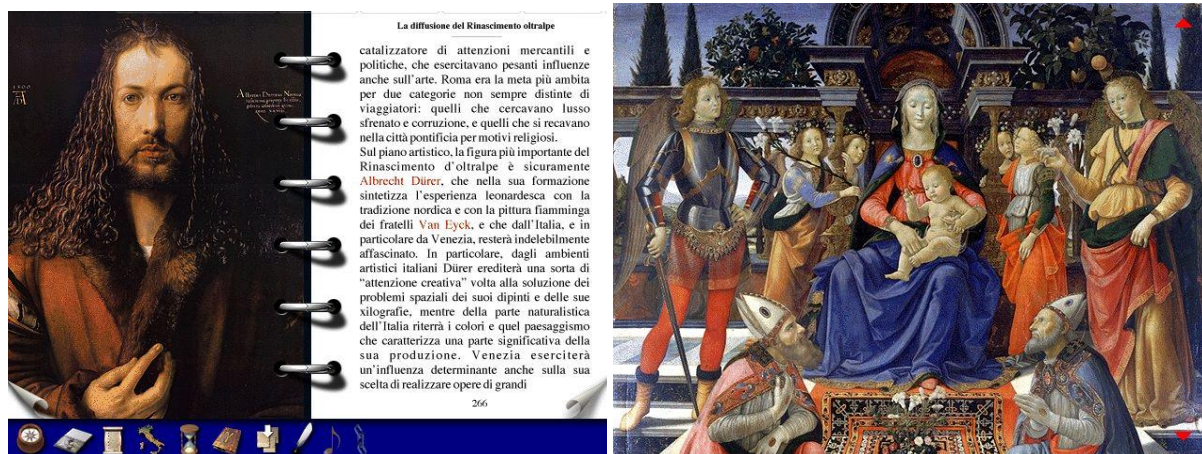
Przy dzisiejszych środkach multimedialnych (i zbierania obrazów) byłoby też możliwe przedstawienie ruchomych panoram miast z pokazaniem głównych zabytków w formie video.

Ryc.7. Włoski Renesans, jak go widział Mikołaj Kopernik [w kolejnych latach swych studiów]. a) Bologna [1496-1500 r., prawo kanoniczne], Palazzo del Podestà (Pałac Władzy), jeszcze w stylu średniowiecznym (początek budowy 1200 r.), z dzwonnica dobudowaną w 1453 r. przez Arystotelesa Fieravantięgo, który w 1485 zmienił również romańską fasadę budynku. b) Padwa [1501-1503 r., medycyna oficjalnie, praktycznie – astronomia] Vittore Carpaccio, „Processione della Croce” 1494 r., Galeria dell’Accademia, Wenecja; „Święte podmioty Carpaccia przemieniają się zawsze w rękach mistrza. Nie są nigdy zwykłymi przedstawieniami zgodnymi z oficjalną ikonografią, ale ubierają się w atmosfery i odległości, które deformują umiejscowienia a więc również przekaz. Ta Procesja Krzyża z 1494 r. dobywa się w zawieszonej czasowości, a osoby dzieła wydają się prawie przygniecione przez monumentalne kolumny w łuki.” [Palisada kolumn jest również cechą charakterystyczną dziedzińca Pałacu Bo’ – Rektoratu Uniwersytetu w Padwie, z czasów Kopernika]. c) Ferrara [1503 r. dyplom („dottorato”) z prawa świeckiego], Pałac Diamentowy, dzieło Biagia Rossettiego z 1493 roku powstał na skrzyżowaniu głównych dróg, z których jedna, Ulica Aniołów, szeroka na 16 metrów, miała chodniki dla pieszych, co było w tamtych czasach absolutną nowością.

Pozycje pokrewne:

1. Storia dell’Arte

P.S. Jeszcze dwa obrazy z CD “Atlante di Rinascimento Italiano”: (a) “Chrystus” Albrechta Dürera kończący narrację tematyczną na CD, i (b) *Madonna con i Santi*, Domenico Ghirlandaia, Galeria Uffizzi, Florencja.

(Opracował: Grzegorz Karwasz)

Tłumaczenie fragmentów

[1] Wstęp (*Copertina*, 32 sekundy)

„Najbardziej błyskotliwa epoka kultury zachodniej otwiera swoje bramy. To ona była świadkiem narodzin nowej filozofii, nowej estetyki, nowych metod badawczych a przede wszystkim nowego człowieka. Witajcie w Atlasie Włoskiego Renesansu. Praca, która łączy obrazy emocjonujących

arcydzieł z solidnym aparatem informatycznym i instrumentami nawigacji, pogłębienia i cennymi skorygowaniami. Wchodzicie w epokę, w której Włochy oświecały własnym światłem cały Zachód.”

[2] Ewolucja architektury (str. 164. o kopule katedry, skonstruowanej przez Brunelleschiego)

„Wiedza w tym czasie nie była wystarczająca dla skonstruowania tak dużej kopuły. Brunelleschi więc, re-interpretując projekt Arnalda, wynalazł nową technikę, która pozwalała na samo-podtrzymywanie się struktury poprzez system podpór i kontro-podpór. Ponadto Brunelleschi był w stanie odpowiedzieć na nowe wymagania estetyczne, historyczne i polityczne: kopuła musiała mieć proporcje i wysokość taką, aby dominowała nad przestrzenią miejską i otoczeniem.

Po raz pierwszy konstrukcja katedry nie była wynikiem chóralnego wysiłku i odzwierciedleniem potrzeb społeczności, ale ekspresją indywidualności artysty, który przyjął odpowiedzialność interpretacji odczuć zbiorowości. Ważny był punkt widzenia podmiotowy, pasja twórcza, która się potwierdzała w naginaniu w zdecydowany sposób materii do własnego „ja”. Brunelleschi był nie tylko inicjatorem Renesansu w architekturze, ale przypuszczalnie autorem odkrycia, któremu było przypisana dominacja w sztuce w następnych stuleciach: perspektywy.” (ryc. 4b)

[znajdź błąd ortograficzny we włoskim oryginale na tej stronie]

[3] Re-konkwista Hiszpanii (narracja słowna w /SUONI/VOCI/C4.WAV, 36 sekund)

„Re-konkwista” to długa sekwencja wojen prowadzonych przez królów chrześcijańskich przeciw muzułmańskim najeźdźcom w Hiszpanii. Konflikt otwiera się w XI wieku, kiedy Alfons VI z Kastylii wykorzystuje rozczłonkowanie Kalifatu Kordoby, rozpoczynając ofensywę, która doprowadza go do zdobycia Toledo w 1085 roku. Ostateczne zwycięstwo nad muzułmanami nadejdzie dopiero w 1492 roku, ponad cztery wieki po pierwszej wojnie, kiedy Ferdynand Aragoński i Izabela Kastylijska zajmą Królestwo Grenady, jednocząc w ten sposób całą Hiszpanię.”

[4] Thomas More

Święty, myśliciel, humanista i człowiek polityki angielskiej urodził się w Liodynie w 1478 r. Studiował w Oksfordzie i pełnił szereg wysokich funkcji jak członek Rady prywatnej, skarbnik państwa w 1520 r. i Kanclerz Królestwa w 1528 r. Utrzymywał kontakty z myślicielami jak Erazm z Rotterdamu. Pomimo, że był osobą wpływową na dworze Henryka VIII, sprzeciwił się, kiedy król, chcąc rozwieść się z Katarzyną Aragońską aby ożenić się Anna Boleyn, ogłosił się głową kościoła Anglii. Thomas More odmówił zaakceptowania schizmy i z tego powodu został skazany na śmierć i ścięty w 1535 roku. Napisał „Utopię” (1518) w której wyraził swoją teorię, inspirowaną myślą platońską, o idealnym państwie.”

[5] Giovanni Pico della Mirandola

„Humanista i filozof urodzony w Mirandoli w prowincji Modeny, Pico przeszedł do historii z powodu swojej niezwyklej pamięci (która umożliwiła mu dyskutować publicznie w Rzymie w 1486 roku 900 tez, jednocześnie na tematy religijne, historyczne i naukowe), jak również z powodu swojej działalności filozoficznej i humanistycznej. Pod protektoratem Lorenza de’ Medici, na którego to dworze florenckim mieszkał od 1484 roku do 1494. Znał główne języki europejskie i wschodnie, od arabskiego do hebrajskiego. Stworzył w 1487 roku dzieło „Conclusiones” uznane przez papieża Innocentego VIII za hereetyckie i zmuszony był chronić się przez ponad rok we Francji, dopóki Lorenzo Wielki nie wstawił się za nim na dworze papieskim. Najważniejszym jego dziełem jest traktat „O godności człowieka”, w którym człowiek uznany jest jako istota wyższa od zwierząt z powodu swojej umiejętności tworzenia dzieł sztuki i wznoszenia się dzięki kulturze. Osobowość kłopotliwa w Renesansie kulturowym, potrafił fotografować z jasnością tę epokę w swoim „Epistolarium”. Umiera w wieku 31 lat przypuszczalnie otruty.” [fakt potwierdzony ostatnio dzięki analizie toksykologicznej szkieletu (GK)]

Opracowanie: Prof. Grzegorz Karwasz